

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság
2509 Esztergom, Strázsa-hegy ☒ 1525 Budapest, Pf. 86.
Ügyfélfogadás: 1121 Budapest, Költő utca 21.
Tel.: 1/391-4610 Fax: 1/200-1168
E-mail: dinpi@dinpi.hu www.dinpi.hu
KÉR azonosító: DIP, KRID: 711100335

Kérjük, válaszában hivatkozzon
ügyiratszámunkra és ügyintézőnkre!

Üi.sz.: 1434/1/2018. *SC*
Ü.int.: Borzsák Sarolta
Tárgy: Molnár János-barlangban és a Malom-
tóban felsőbbrendű gerinctelen fajok
búvármerüléssel járó faunisztikai kutatása
Hiv.sz.: PE/KTF/14718-3/2016.

Dr. Cserkúti Szabolcs
főosztályvezető

Pest Megyei Kormányhivatal
Érdi Járási Hivatal
Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály

Tisztelt Főosztályvezető Úr!

A Molnár János-barlang (országos barlangnyilvántartási száma: 4762-5) és a Malom-tó felsőbbrendű gerinctelen fajait célzó kutatást a Pest Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya PE/KTF/14718-3/2016. számon engedélyező határozat rendelkező részének 14./ pontjában előírt kötelezettségünknek eleget téve Igazgatóságunk a 2017. évi kutatási tevékenységről az alábbi beszámolót adja:

A Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóságának vagyonkezelésében lévő Molnár János-barlangot szeretné Igazgatóságunk az ott élő specifikus fajok és az életközösségek feltételeinek meghatározásával felmérni. A kutatást a vízzel kitöltött barlangi járatok speciális jellegét tekintve a barlang kutatásában már több éves múlttal rendelkező és szakmailag elismert barlangi búvárokkal és kutatókkal együttműködve tudjuk véghez vinni, így Igazgatóságunk és a barlangban aktív búvárok között megállapodás született 2016. szeptember 26-ai keltezéssel a kutató munka lebonyolítására. A megállapodásban rögzítésre került az elvégzendő kutató munka, a kutatási tevékenység végzésének felelőse, a kapcsolattartók személye (a kutatásvezető Balázs Gergely illetve az Igazgatóság barlangtani referense) illetve a megállapodó felek jogai. A megállapodással együtt kutatásvezetőnek átadásra került az engedélyező határozat egy példánya, mely előírásainak betartásáról nyilatkozott kutatót végző fél.

A Molnár János-barlangban a kutatási tevékenység részeként 2017. során csak megfigyelő célú merülések zajlottak, tényleges gyűjtés nem történt a barlangban. A kutatási tevékenységről és eddigi eredményeiről szóló, Balázs Gergely kutatásvezető által összeállított részletes jelentést további szíves felhasználásra mellékelem.

Kérem a beszámoló elfogadását.

Budapest, 2017. február 21.

Üdvözlettel:

Füri András
Füri András
igazgató

Kapják: Címzett („HKP” – KDVKTVF)
Irattár

2018 FEBR 23 *SC*

Kutatási jelentés

A KTVF: 2532/1/2016 számú engedély alapján a Molnár János-barlangban (4762-5) 2017-ben végzett biológiai kutatási munkáról.

A Molnár János-barlangban élő vízi gerinctlenek kutatása, a jelen engedélyt megelőzően a KTVF: 32603-3/2013 számú engedély alapján történt. Az előző engedéllyel megkezdett vizsgálatok folytatásaként a 2017-es évben a populációgenetikai adatok feldolgozását végeztük. Mivel ezen eredmények függvényében jelölhető ki a további kutatási irány, ezért a 2017-es évben kizárólag megfigyelési célú merüléseket végeztünk, a barlangban gyűjtés nem történt.

Eredmények:

A 2017-es évben, az előző években végzett intenzív kutatások és adatértékelések eredményeként két, rangos nemzetközi folyóiratban publikált cikk jelent meg a Molnár János-barlang élővilágával kapcsolatban, melyek jól összefoglalják a kutatás legújabb eredményeit.

Az egyik cikk a *Niphargus valachicus* és a *Niphargus hrabei*, vakbolharák fajok elterjedési viszonyát vizsgálja, modern genetikai módszerekkel.

Zoological Journal of the Linnean Society, 2017, XX., 1–15.

Low intraspecific genetic divergence and weak niche differentiation despite wide ranges and extensive sympatry in two epigean *Niphargus* species (Crustacea: Amphipoda)

Denis Copilaș-Ciocianu^{1*}, Cene Fišer², Péter Borza³, Gergely Balázs⁴, Dorottya Angyal⁵ and Adam Petrusek¹

¹Department of Ecology, Faculty of Science, Charles University in Prague, Czech Republic

²Department of Biology, Biotechnical Faculty, University of Ljubljana, Slovenia

³Danube Research Institute, MTA Centre for Ecological Research, Hungary

⁴Department of Systematic Zoology and Ecology, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

⁵Department of Zoology, Hungarian Natural History Museum, Budapest, Hungary

Bár a nemzetközi együttműködésben létrejött vizsgálat nem barlangi fókuszú, jelentős megállapításokkal gyarapítja a barlang élővilágával kapcsolatos ismereteinket. A genetikai elemzések alapján elmondható, hogy a Molnár János-barlangból és a Malom-tóból ismert, korábban *Niphargus thermalis*-ként azonosított vakbolharák egyedek minden kétséget kizáróan a *Niphargus hrabei* fajhoz tartoznak, attól sem számottevő genetikai távolságot, sem pedig konzekvens morfológiai különbségeket nem mutatnak. Mivel a *N. hrabei* alapvetően felszíni előfordulású, az egyedek termál vízi és barlangi jelenléte érthető módon félrevezette a korábbi kutatókat, így fordulhatott elő a téves fajmeghatározás.

A másik publikáció teljes terjedelmében a Molnár János-barlangban élő *Asellus aquaticus* és *Niphargus hrabei* fajokra összpontosít, és azoknak populáció-strukturáját veti össze, különös tekintettel a rájuk ható fajkeletkezési hatásokra.

[BMC Evolutionary Biology 17\(1\)](#)

The role of isolation on contrasting phylogeographic patterns in two cave crustaceans

Jorge L. Pérez-Moreno^{1*}, Gergely Balázs², Blake Wilkins¹, Gábor Herczeg² and Heather D. Bracken-Grissom¹

¹Department of Biological Sciences, Florida International, Miami, Florida, USA.

²Department of Systematic Zoology and Ecology, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary

Ebben a publikációban két, alapvetően felszíni elterjedésű, de a Molnár János-barlangban előforduló faj (*Asellus aquaticus*, *Niphargus hrabei*) felszíni és barlangi populációinak genetikai és morfológiai összehasonlításáról végzett kutatásokat összegezzük. A két faj közötti legjelentősebb eltérés az, hogy míg az egyik egy alapvetően felszíni taxon tagja (*Asellidae*), addig a másik faj egy, kevés kivételtől eltekintve, szubterrán genus (*Niphargidae*) képviselője. A vizsgálat eredményeiből kiderül, hogy a barlangot kolonizáló fajok esetében a kolonizáció mechanizmusában számít az úgynevezett preadaptáció mértéke, mivel ez kihatással van az izolációra. Az alapvetően felszíni *Asellus aquaticus* nem tekinthető preadaptálódott fajnak, így esetében a barlangi nem elhanyagolható környezeti barriert jelent. Az így létrejött izoláció eredményeképp a Molnár János-barlangban élő *A. aquaticus* populáció a fajképződés előrehaladott fázisában van. A vizsgálat tanúsága szerint genetikailag teljesen izolált a felszíni populációktól, és konzekvens

troglomorfnak morfológiai jegyeket mutat. A molekuláris óra módszerrel kiszámított elválási időpont kb. 110.000 évvel ezelőttre tehető, mely érték a Würm-glaciális valószínűsített kezdeti időpontjához közel eső időpont. Ez alapján feltételezhetjük, hogy a hidegebb éghajlatot a barlangba megtelepedett *A. aquaticusok* a termálvíz kedvező hőmérsékletének köszönhetően vészelték át, a barlangot klimatikus refugiumnak használva. Esetükben tehát a környezeti izoláció a meghatározó. A *Niphargus hrabei* populációkon végzett elemzés ezzel szemben nem mutatott határozott mintázatot. Az eredmények alapján arra következtethetünk, hogy az erősen preadaptálódott genus képviselőjének nem jelent számottevő akadályt a barlangi környezetben való megtelepedés. A populációk számára a két környezet könnyen átjárható, így a génáramlás folyamatos. Ennek megfelelően sem genetikai, sem morfológiai különbség nem mutatható ki a barlangi és felszíni példányok között. A faj esetében legfeljebb távolsági izolációról beszélhetünk, de mivel egy recens expanzióban lévő fajról van szó, ez a hatás nem volt egyértelműen detektálható.

További kutatási irányok:

A fent felsorolt, és a korábbi évek eredményeinek fényében az alábbi kutatási irányok jelölhetőek ki:

1. A Molnár János-barlang ideális modellrendszer a barlangi adaptáció genetikai és epigenetikai változásainak nyomon követésére. Ennek megfelelően a Florida International University kutatóival együttműködve tovább folytatjuk az ez irányú vizsgálatokat. A legfontosabb várt eredmény annak megértése, hogy a szem degradációjának a barlangi környezetben milyen génszabályozási mechanizmusok állnak a hátterében.
2. A megismert és feltérképezett genetikai háttérrel rendelkező fajok esetében viselkedésbiológiai vizsgálatokat tervezünk a 2018-as évtől kezdődően. Ennek során viselkedési mintázatok és azok plaszticitásának elemzésével megvizsgáljuk, hogy a barlangokban általánosan kimutatható csökkent környezeti változatosság megmutatkozik-e a viselkedési mintázatok mérhető paramétereiben is. Ezt a kutatást a Ljubljani Egyetem szakembereivel közösen végezzük a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alaptámogatásával (SNN 125627). A konkrét vizsgálatok megkezdésének várható időpontja 2018 június.

Balázs Gergely
kutatásvezető

Budapest, 2018 február 15.